

De invloed van de homoseksuele verleidingstheorie op de Belgische jeugdbescherming in de twintigste eeuw

De levensloop van artikel 372bis van het Strafwetboek

Joanna Wils

*Onder wetenschappelijke begeleiding van:
Prof.dr. W. Druwé en drs. G. Sluijs*

1. INLEIDING

1. De Franse Revolutie betekende op talloze vlakken een breuk in de geschiedenis. Ook voor de decriminalisering van homoseksualiteit vormde ze een mijlpaal. Homoseksualiteit werd wel nog steeds gezien als iets moreel verwerpelijk, maar ook als een persoonlijke aangelegenheid waar de staat en het strafrecht niet in mochten ingrijpen. Napoleon zette die logica verder. Wat volgde, was een graduele decriminalisering van homoseksualiteit over het Europese continent.¹

2. Ook in België stond er in de negentiende eeuw geen strafbaarstelling op homoseksuele handelingen.² In het midden van de twintigste eeuw introduceerde het Belgische strafrecht echter een onderscheid tussen heteroseksualiteit en homoseksualiteit. In naam van de jeugdbescherming werd in 1965 artikel 372bis in het Strafwetboek ingevoerd, een bijzondere strafbaarstelling die enkel toepasselijk was op personen van hetzelfde geslacht.³ Hierdoor werd de seksuele handelingsbekwaamheid voor homoseksuele contacten vastgesteld op achttienjarige leeftijd, terwijl die voor heteroseksuele contacten op zestien jaar lag.

3. Hoewel wetenschappelijke publicaties deze historische gebeurtenis stevast opnemen in de geschiedenis van het Belgisch seksueel strafrecht, kan er nog meer onderzoek gebeuren naar de concrete totstandkoming en de omstandigheden, inclusief denkbeelden, die de wetwijziging hebben mogelijk gemaakt. De huidige literatuur is nog grotendeels verdeeld tussen 'juridische

¹ D. BORRILLO, "LEROY-FORGEOT, F., Histoire juridique de l'homosexualité en Europe, Paris, PUF, coll "Médecine et Société", 1997", *Droit et société* 1999, 210-211.

² L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 70.

³ Wet 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, *BS* 15 april 1965.

literatuur' en 'socio-politieke literatuur'. Om de beleidsomslag in zijn geheel te kunnen onderzoeken, moeten de maatschappelijke en de juridische elementen echter gezamenlijk in beschouwing worden genomen, zodat eventuele wederzijdse beïnvloeding zichtbaar wordt. Deze paper streeft zo'n benadering na.

4. De focus van het onderzoek zal liggen op de 'homoseksuele verleidingstheorie', een theorie volgens dewelke initiële heteroseksualiteit van jongeren omgevormd kan worden tot homoseksualiteit door seksuele contacten tussen volwassen mannen en jongens.⁴ De term werd tijdens het wetgevingsproces in de aanloop naar artikel 372bis van het Strafwetboek niet gebruikt, maar toen in de jaren tachtig stemmen opkwamen om het artikel af te schaffen, werd de vroegere logica afgedaan als een loutere 'theorie'. De term circuleerde wellicht al vroeger, maar voor dit onderzoek is het relevant dat de term in 1982 expliciet in een wetsvoorstel als prominente oorzaak van artikel 372bis van het Strafwetboek werd genoemd.⁵

5. De centrale onderzoeksvraag luidt als volgt: "Op welke manier heeft de homoseksuele verleidingstheorie invloed uitgeoefend op de invoering en opheffing van artikel 372bis van het Strafwetboek?" Die vraag valt verder uiteen in deelvragen die de homoseksuele verleidingstheorie kaderen, de invloed van de theorie in de juridische wereld onderzoeken en het wetgevend proces analyseren.

6. Hoewel het zwaartepunt van dit onderzoek in de twintigste eeuw ligt, zal de voorgaande eeuw ook kort besproken worden om de wortels van de homoseksuele verleidingstheorie te vinden. Binnen de geschetste context zal dan een poging worden ondernomen om de concrete impact op het wetgevingsproces te onderzoeken. Tot slot belicht dit onderzoek hoe de verleidingstheorie aan aanhang verliest en hoe haar teloorgang de wetgeving weer beïnvloedt.

7. Aangezien deze paper de levensloop van een specifieke wetsbepaling wil beschrijven en verklaren, valt een omvattende analyse van de positie van homoseksualiteit in de twintigste eeuw buiten dit onderzoek. Wetgevende initiatieven betreffende homoseksualiteit in de twintigste eeuw worden enkel besproken indien ze verband houden met artikel 372bis van het Strafwetboek. Ook rechtspraak in verband met het artikel valt buiten de afbakening. De klemtoon ligt in dit onderzoek op mannelijke homoseksualiteit - in lijn met de klemtoon die historisch ook aanwezig was.⁶

⁴ L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 161-162.

⁵ Wetsvoorstel (L. VAN DEN BOSSCHE) tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, derde lid van het Strafwetboek, *Parl.St. Kamer* 1981-82, nr. 349/1, (1) 2.

⁶ L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 161.

8. De methodiek voor dit onderzoek begint bij secundaire literatuur. Vertrekkend van hedendaagse rechtsleer zal ook naar primaire literatuur gezocht worden om de tijdsgeest te omvatten. De motivering in rechtsleer en parlementaire voorbereidingen van wetsvoorstellen en -ontwerpen is in dit onderzoek de belangrijkste parameter. Door de redenering achter de wetgevende initiatieven te ontleden, zal worden blootgelegd welke invloed de verleidingstheorie heeft uitgeoefend. Vervolgens wordt bekeken welke wetgeving uiteindelijk effectief het daglicht zag. Eenzelfde stramien zal worden gebruikt om te beschrijven hoe de verleidingstheorie aan aanhang verloor en welke invloed dat heeft gehad op de wetgeving.

9. Doorheen de geschiedenis hebben de termen ‘homofilie’ en ‘homoseksualiteit’ elk hun eigen aanhangers gekend. Homofilie werd in de jaren vijftig door holebiactivisten gebruikt om minder nadruk te leggen op seksualiteit. Later zouden organisaties zoals ‘De Rooie Vlinder’ de term homoseksualiteit echter weer opeisen.⁷ Zonder een waardeoordeel over beide termen te willen uitdrukken, zal in deze paper consequent de term ‘homoseksualiteit’ worden gebruikt, aangezien die tegenwoordig het meest wordt gebruikt.

2. Historische aanloop

2.1. INVLOED VAN VERLICHTINGSIDEALEN OP HET NAPOLEONTISCH STRAFRECHT

10. In de vroegmoderne tijd was het in de Zuidelijke Nederlanden gebruikelijk dat mannen voor homoseksuele betrekkingen veroordeeld werden tot de brandstapel.⁸ Homoseksuele contacten vielen onder ‘sodomie’⁹ en werden ook wel omschreven als ‘de onnoembare zonde’ of ‘de misdaad tegen de natuur’. Toch was van systematische vervolging geen sprake: het was eerder een streekgebonden fenomeen.¹⁰ Als seksuele contacten tussen mannen de sociale orde niet verstoorden, was er meestal geen probleem. Wel vormden homoseksuelen een gemakkelijke zondebok. Veroordelingen wegens sodomie waren soms ook een manier om macht te vertonen. Zo wordt snel duidelijk dat zelfs zonder systematisch beleid, homoseksualiteit wel degelijk een betekenisvolle rol speelde in het strafrecht.

11. In het midden van de achttiende eeuw kaartte Montesquieu aan dat er misbruik werd gemaakt van de afkeer die ‘*le crime contre nature*’ opwekte. De

⁷ W. DUPONT, “The Two-Faced Fifties: Homosexuality and Penal Policy in the International Forensic Community, 1945-1965”, *Journal of the history of sexuality*, 2019, (357) 361; J. MERTENS DE WILMARS, “Homo 372bis”, *RW* 1969-70, (840) 840-841.

⁸ J. ROELENS ‘Middeleeuwse brandstapels’ in W. DUPONT, E. HOFMAN en J. ROELENS, *Verzwegen verlangen : een geschiedenis van homoseksualiteit in België*, Antwerpen, Uitgeverij Vrijdag, 2017, (23) 39.

⁹ ‘Sodomie’ werd voornamelijk gebruikt om homoseksualiteit aan te duiden, maar kan ook andere seksuele handelingen omvatten die niet-reproductief zijn.

¹⁰ J. ROELENS ‘Middeleeuwse brandstapels’ in W. DUPONT, E. HOFMAN en J. ROELENS, *Verzwegen verlangen : een geschiedenis van homoseksualiteit in België*, Antwerpen, Uitgeverij Vrijdag, 2017, (23) 44-45.

bestrafing maakt volgens hem een vorm van tirannie uit.¹¹ Meer algemeen schreef hij het volgende: ‘*Toute peine qui ne dérive pas de la nécessité est tyrannique.*’¹² Elke uitoefening van repressieve overheidsmacht die niet strikt noodzakelijk is voor het maatschappelijk belang, is voor Montesquieu ongeoorloofd. Bijgevolg mag wetgeving niet aangewend worden om gewoonten of zeden te beïnvloeden. Ook Beccaria stelde dat straffen enkel gelegitimeerd zijn als ze absoluut noodzakelijk zijn. Hij vertrok van de theorie van het sociaal contract, volgens dewelke burgers hun vrijheden opgeven in ruil voor bescherming. Die vrijheden mogen slechts minimaal ingeperkt worden door het strafrecht, enkel als dat noodzakelijk is voor de vrede en veiligheid van de maatschappij.¹³ Die ideeën kaderden binnen de Verlichting, een cultuurfilosofische stroming waarin rationaliteit centraal stond.

12. Vanaf de Franse Revolutie werden die ideeën van Montesquieu en Beccaria in praktijk gebracht. Hun invloed op de visie van de revolutionairen op het strafrecht is merkbaar in het debat over homoseksualiteit. Sommige filosofen spraken zich uit tegen de overheidsbemoeienis in de private sfeer, anderen vonden de bestaande straffen te zwaar. Vervolging van lustmisdaden, waaronder homoseksuele betrekkingen, werd omschreven als ‘*un système vicieux.*’¹⁴ Het strafrecht mocht enkel nog ten dienste staan van de vrijheid van de burgers: alleen fundamentele waarden in de maatschappij zouden door het strafrecht beschermd worden, voor het overige zou de staat geen strafrechtelijke beperkingen opleggen.¹⁵ Artikel 8 van *la Déclaration des droits de l’homme et du citoyen* vat de tijdgeest krachtig samen: ‘*La loi ne doit établir que des peines strictement et évidemment nécessaires [...]*’¹⁶

13. Dat er tijdens de revolutionaire hervormingen van het strafrecht geen strafbaarstelling kwam voor homoseksuele relaties tussen instemmende volwassenen wordt vaak op het conto geschreven van Jean-Jacques-Régis de Cambacérès, tweede consul en aartskanselier onder Napoleon. Toch is het de Grondwetgevende vergadering uit 1789-1791 – de vergadering die ook *la Déclaration des droits de l’homme et du citoyen* opstelde – die elke strafbaarstelling van sodomie heeft opgeheven.¹⁷ De vergadering nam twee wetten aan: de *Code pénal du 25 septembre 1791* en het *Décret du 19 juillet 1791 relatif à l’organisation d’une police municipale et correctionnelle*. Geen van beide maakte homoseksualiteit strafbaar.

¹¹ C. MONTESQUIEU, *De l’esprit des lois*, Parijs, Éditions Gallimard, 1995, 133.

¹² C. MONTESQUIEU, *De l’esprit des lois*, Parijs, Éditions Gallimard, 1995, 208.

¹³ C. BECCARIA, J. PARZEN en A. THOMAS, *On crimes and Punishments and other Writings*, Toronto, University of Toronto Press, 2006, 10-11.

¹⁴ L. MASSON, *La Révolution Pénale*, Nancy, L. Kreis, 1899, 54.

¹⁵ L. MASSON-VERNIORY en R. CHARLES, “Aspects médico-psychologiques, sociaux et juridiques de l’Homophilie”, *RDPC* 1957, (241) 287.

¹⁶ Art. 8 *La Déclaration des droits de l’homme et du citoyen*, 26 augustus 1789.

¹⁷ M. D. SIBALIS, “The Regulation of Male Homosexuality in Revolutionary and Napoleonic France, 1789-1815” in J. MERRICK en B. T. RAGAN, *Homosexuality in modern France*, New York, Oxford University Press, 1996, (80) 80.

14. De doorslaggevende reden die de Grondwetgevende vergadering ertoe bracht om homoseksualiteit niet strafrechtelijk te reguleren, werd niet gespecificeerd. Er is nooit echt over gedebatteerd. Samen met de secularisatie van het strafrecht vormde het verlichtingsideaal dat niet-noodzakelijke overheidsbemoediging verwerpt wellicht de cruciale factor.¹⁸ De decriminalisering van homoseksualiteit is ook deels vanuit opportunistisch oogpunt te verklaren. Er werd geargumenteed dat het niet opportuun was om sodomie te bestraffen omdat er dan te veel ruchtbaarheid wordt gegeven aan obsceniteiten die beter in de vergetelheid zouden blijven.¹⁹ Onder meer politicus Jean-Paul Marat hing die redenering aan. In zijn ‘*Plan de législation criminelle*’, een soort visietekst over hervormingen van het strafrecht, schreef hij het volgende over pederastie²⁰: ‘*.../ sévir contre certains crimes fort rares, c’est toujours en faire naître l’idée.*’²¹ Rechtszaken rond sodomie zouden meer goed dan kwaad doen. Bovendien zijn de aanklachten moeilijk te bewijzen.²²

15. In het kader van Napoleons codificeringsbeweging werden beide wetten in 1810 herzien en samengevoegd tot de *Code pénal*.²³ Ook onder de napoleontische wetgeving bleef een strafbaarstelling van homoseksuele handelingen *an sich* uit.²⁴ Toch schrok Napoleons regering er niet voor terug in te grijpen als homoseksuele handelingen een bedreiging vormden voor de publieke moraal. Ook de publieke opinie stond in het algemeen nog vijandig tegenover homoseksualiteit. De realiteit was dus niet zo rooskleurig als de wetgevende omslag misschien doet uitschijnen.²⁵ Officieel was het religieuze aspect aan het misdrijf van de sodomie in de achttiende eeuw dan wel verdwenen,²⁶ in de maatschappij werd sodomie nog steeds als iets onnatuurlijks beschouwd. Niet veel later, rond het midden van de negentiende eeuw, ontstond een tendens van medicalisering: homoseksualiteit werd beschouwd als een

¹⁸ W. DUPONT, “Pas de deux, out of step: Diverging chronologies of homosexuality’s (de)criminalisation in the Low countries”, *Tijdschrift voor Genderstudies* 2019, (321) 322; M. D. SIBALIS, “The Regulation of Male Homosexuality in Revolutionary and Napoleonic France, 1789-1815” in J. MERRICK en B. T. RAGAN, *Homosexuality in modern France*, New York, Oxford University Press, 1996, (80) 82.

¹⁹ M. D. SIBALIS, “The Regulation of Male Homosexuality in Revolutionary and Napoleonic France, 1789-1815” in J. MERRICK en B. T. RAGAN, *Homosexuality in modern France*, New York, Oxford University Press, 1996, (80) 82.

²⁰ ‘Pederastie’ is een verzamelterm voor (seksuele) relaties tussen volwassen mannen en jongens. Seksuele pederastische relaties vallen onder ‘sodomie’.

²¹ J.-P. MARAT, *Plan de législation criminelle*, Parijs, Rochette, 1790, 104.

²² W. DUPONT, “Pas de deux, out of step: Diverging chronologies of homosexuality’s (de)criminalisation in the Low countries”, *Tijdschrift voor Genderstudies* 2019, (321) 322.

²³ Code pénal de 1810, 3 juni 1810.

²⁴ M. D. SIBALIS, “The Regulation of Male Homosexuality in Revolutionary and Napoleonic France, 1789-1815” in J. MERRICK en B. T. RAGAN, *Homosexuality in modern France*, New York, Oxford University Press, 1996, (80) 82-83.

²⁵ M. D. SIBALIS, “The Regulation of Male Homosexuality in Revolutionary and Napoleonic France, 1789-1815” in J. MERRICK en B. T. RAGAN, *Homosexuality in modern France*, New York, Oxford University Press, 1996, (80) 80-86.

²⁶ M. LEVER, “Les Bûchers de Sodome. Histoire des “infâmes” ” in *Archives de sciences sociales des régions*, 1986, (283) 283-284.

afwijking of volwaardige ziekte.²⁷ Volledige maatschappelijke aanvaarding werd dus nog niet bereikt door homoseksualiteit uit het Strafwetboek te weren.

16. Toch is de omissie van historisch belang. Landen die niet met verlichtingsidealën in contact zijn gekomen via napoleontische wetgeving, hielden doorheen de verschillende perceptieverschuivingen over homoseksualiteit een strafbaarstelling aan. Dat staat in contrast met de geschiedenis van de landen die de napoleontische invloed wel ondergingen.²⁸ Zo brak België niet met zijn traditie toen het in 1867 zijn eigen Strafwetboek invoerde: homoseksuele handelingen *an sich* bleven uit het strafrecht.²⁹ Er werd ook geen onderscheid gemaakt tussen homoseksuele en heteroseksuele relaties voor de seksuele handelingsbekwaamheid. Die lag voor elke seksuele betrekking op veertienjarige leeftijd.³⁰ De wetgever wilde iets wat enkel immoreel geacht werd, niet strafbaar stellen.

2.2. MORELE ONGERUSTHEID IN DE NEGENTIENDE EEUW

17. Aan het einde van de negentiende eeuw begint de bovenlaag van de West-Europese bevolking zich zorgen te maken over moreel verval in de maatschappij. De sociale elite krijgt het beklemmende gevoel dat immoraliteit om zich heen grijpt, en dan voornamelijk bij de arbeidersklasse. Symptomen van dat moreel verval zijn abortus, pornografie en prostitutie.³¹

18. Op het derde Internationaal crimineel-antropologisch Congres, dat in 1892 in Brussel werd georganiseerd, kwam vervolgens ook homoseksualiteit ter sprake. De katholieke psychiater Léon De Rode stelde er een rapport over op. Dat rapport illustreert niet alleen de morele ongerustheid, maar getuigt ook van een prille homoseksuele verleidingstheorie en nieuwe tendensen die zich ontwikkelden in het strafrecht (*infra*, randnr. 20). De Rode probeerde het congres te overtuigen van het belang dat aan de kwestie van de homoseksualiteit gehecht moest worden. ‘*Quelle que soit la répugnance que l’on éprouve à parler de ces ignominies, il faut bien reconnaître que le sujet est digne de fixer la plus*

²⁷ M. D. SIBALIS, “The Regulation of Male Homosexuality in Revolutionary and Napoleonic France, 1789-1815” in J. MERRICK en B. T. RAGAN, *Homosexuality in modern France*, New York, Oxford University Press, 1996, (80) 85.

²⁸ A. LEY en A. MARCHAL, “L’Homosexualité. Étude médico-juridique”, *RDPC* 1955, (323) 329; L. MASSION-VERNIORY en R. CHARLES, “Aspects médico-psychologiques, sociaux et juridiques de l’Homophilie”, *RDPC* 1957, (241) 287-288.

²⁹ L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 70.

³⁰ J. NYPELS, *Le code pénal belge interprété*, II, Brussel, Bruylant-Christophe, 1897, 479-486; L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 46-47.

³¹ W. DUPONT, “Pas de deux, out of step: Diverging chronologies of homosexuality’s (de)criminalisation in the Low countries”, *Tijdschrift voor Genderstudies* 2019, (321) 323.

*sérieuse attention.*³² Seksueel wangedrag zou leiden tot afstomping van de seksuele en cerebrale gevoeligheid en zo leiden tot ernstige functiebeperkingen.

19. Tussen de regels door komt in het rapport de homoseksuele verleidingstheorie bovendrijven. Die theorie stelt dat initiële heteroseksualiteit van jongeren omgevormd kan worden tot homoseksualiteit door seksuele contacten tussen volwassen mannen en jongens.³³ Zo gebruikte Léon De Rode herhaaldelijk de termen ‘*séducteur*’ en ‘*séduction*’. Naast aangeboren homoseksualiteit sprak hij expliciet over een vorm van homoseksualiteit die het gevolg is van verleiding. De verleiding tot homoseksualiteit werd door de psychiater omschreven als een langgerekt proces van moreel verval: ‘*On ne devient pas un inverti en un jour. C’est de chute en chute qu’on tombe aux bas-fonds de la dégradation, et c’est après une longue série de compromissions et de fautes qu’on en arrive à perdre tout frein et toute conscience.*’³⁴

2.3. SOCIALE ORIËNTATIE VAN HET STRAFRECHT

20. Vroeg in de twintigste eeuw wordt die morele ongerustheid gevolgd door een gewichtsverschuiving in het strafrecht. Het vrije, rationele mensbeeld wordt onderhevig aan maatschappelijke en sociale invloeden: waar vroeger de focus nog op individuele schuldbequaamheid van de dader lag, krijgen de maatschappelijke oorzaken van criminaliteit nu steeds meer aandacht.³⁶ Het strafrecht verliest daardoor langzamerhand zijn individualistische eigenheid, deze maakt plaats voor een socialere oriëntatie.³⁷ Bovendien dient het strafrecht niet langer uitsluitend om daders van onacceptabel gedrag te sanctioneren, maar ook om de maatschappij te beschermen en te reguleren. Dit kadert binnen een grotere evolutie richting een overheid die steeds meer intervenueert in de samenleving.³⁸

³² L. DE RODE, “L’inversion génitale et la législation” in X, *Actes du troisième congrès international d’anthropologie criminelle tenu à Bruxelles en août 1892 sous le haut patronage du gouvernement. Biologie et sociologie*, Brussel, Hayez, 1893, (107) 107.

³³ L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 161-162.

³⁴ *Inverti* is afgeleid van het Franse werkwoord *invertir* wat zoveel betekent als omkeren. In de context van het rapport heeft De Rode het over een persoon die op seksueel vlak ‘omgekeerd’ is, een homoseksuele persoon dus.

³⁵ L. DE RODE, “L’inversion génitale et la législation” in X, *Actes du troisième congrès international d’anthropologie criminelle tenu à Bruxelles en août 1892 sous le haut patronage du gouvernement. Biologie et sociologie*, Brussel, Hayez, 1893, (107) 111.

³⁶ L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 156.

³⁷ L. MASSION-VERNIORY en R. CHARLES, “Aspects médico-psychologiques, sociaux et juridiques de l’Homophilie”, *RDPC*1957, (241) 286-288; L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 163.

³⁸ J. VERVAELE, “Historische ontwikkeling van het bijzonder strafrecht” in F. KRISTEN, R. LAMP, J. LINDEMAN en M. LUCHTMAN, *Bijzonder strafrecht; Strafrechtelijke handhaving van sociaal-economisch en fiscaal recht in Nederland*, Den Haag, Boom Lemma, 2011, (23) 27-31.

21. Deze omslag naar een sociaal gericht strafrecht werd al aangekondigd in het rapport van De Rode. Zo pleitte de psychiater voor een vorm van jeugdbescherming die moet verhinderen dat jonge jongens overgeleverd worden aan ‘*honteuses séductions*’. Het wettelijk verbod³⁹ op seksuele relaties tussen een volwassene en jongere onder de veertien is daarvoor niet voldoende verregaand, aldus De Rode. Het is immers net de daaropvolgende leeftijdsgroep die het meest kwetsbaar is. ‘*C’est à l’époque où les premières passions s’éveillent et où se développent les phénomènes physiologiques de la puberté que le danger est le plus redoutable; car c’est des impressions reçues à cette époque que dépend tout l’avenir moral de l’adolescent.*’⁴⁰

22. Toch pleitte het rapport niet voor een zware strafrechtelijke betugeling. Strengere wetten hebben enkel chantage, afpersing en diefstal in de hand gewerkt, zo luidde het, en zijn er nooit in geslaagd om de ‘*pédérastie*’ een halt toe te roepen. Deze vaststelling verandert wel niets aan de maatschappelijke taak van de staat om de zwakkeren in de maatschappij te beschermen. In 1912 zou België die taak officieel op zich nemen door een eerste jeugdbeschermingswet in te voeren.⁴¹ Op vlak van jeugdbescherming speelde België dan wel een pioniersrol, maar in verband met zedenfeiten bracht het Belgisch Parlement aan het begin van de twintigste eeuw slechts kleine aanpassingen aan. Dat staat in schril contrast met de Zedelijkheidswet die Nederland in 1911 invoert om ‘de morele crisis’ aan te pakken.⁴²

23. Hoewel de Katholieke Partij aan het begin van de twintigste eeuw een absolute meerderheid had in het Belgisch Parlement, nam ze geen alomvattend wetgevend initiatief om het van oorsprong liberale strafrecht te hervormen. Dat kan deels verklaard worden door politieke redenen: zo wilden de katholieken zich verzoenen met de liberalen en vormden sociale vraagstukken de politieke prioriteit.⁴³ Nog crucialer was wellicht het verlangen om het begrip homoseksualiteit zo min mogelijk in de mond nemen.⁴⁴ De befaamde professor moraaltheologie Augustin Knoch was die mening alvast toegedaan. ‘*En réalité, de nos jours où les tentations se multiplient de tous les côtés et sous tant de formes différentes, on parle beaucoup trop, et avec une déplorable légèreté, de la matière en question.*’⁴⁵ Zo leefden de redeneringen van Marat (*supra*, randnr. 14) en De Rode (*supra*, randnr. 22) door: de publieke moraal moest beschermd worden, maar wetgeving rond homoseksualiteit kon een averechts effect hebben.

³⁹ J. NYPELS, *Le code pénal belge interprété*, II, Brussel, Bruylant-Christophe, 1897, 479.

⁴⁰ L. DE RODE, “L’inversion génitale et la législation” in X, *Actes du troisième congrès international d’anthropologie criminelle tenu à Bruxelles en août 1892 sous le haut patronage du gouvernement. Biologie et sociologie*, Brussel, Hayez, 1893, (107) 111-112.

⁴¹ Wet van 15 mei 1912 op de kinderbescherming, *BS* 27-28-29 mei 1912; Wetsvoorstel (F. TERWAGNE) op de jeugdbescherming, *Parl.St.* Kamer 1939-60, nr. 567/1, 1.

⁴² De Wet van 20 mei 1911 tot bestrijding van de zedeloosheid en betugeling van de speelzucht, *STBL* 1911, 130.

⁴³ W. DUPONT, “Pas de deux, out of step: Diverging chronologies of homosexuality’s (de)criminalisation in the Low countries”, *Tijdschrift voor Genderstudies* 2019, (321) 324.

⁴⁴ W. DUPONT, “Pas de deux, out of step: Diverging chronologies of homosexuality’s (de)criminalisation in the Low countries”, *Tijdschrift voor Genderstudies* 2019, (321) 324-325.

⁴⁵ A. KNOCH, *L’éducation de la chasteté*, Parijs, Téqui, 1914, 62.

24. De wetgever bevond zich op een wankel evenwicht: de angst om te inspireren en te corrumperen hield de wetgever tegen om jongeren via strafrecht te ‘beschermen’ tegen homoseksualiteit, maar de morele ongerustheid en de gedachte dat de overheid de maatschappij moet beschermen bleven springlevend. Ze zouden nog versterkt worden tijdens de wereldoorlogen. In de nasleep van de Eerste Wereldoorlog kwam het algemeen belang meer dan ooit centraal te staan, waarmee de sociale oriëntatie van het strafrecht werd versterkt.⁴⁶ Na de Tweede Wereldoorlog flakkerde de bekommernis om de moraal dan weer op.⁴⁷ De goede zeden zouden zijn ontaard tijdens de oorlogsjaren, met onder meer jeugd delinquentie als gevolg. Voornamelijk de manier waarop families tijdens de oorlog uit elkaar werden gescheurd, baarde Florent-Édouard Louwage, Belgische voorzitter van de Internationale commissie voor criminele politie, zorgen. ‘*The detention, deportation and execution of a considerable mass of people, broke up their families. The father was absent, the mother was compelled to work, the children were temporarily abandoned. The youth were in a constant state of vagrancy*’, zo schrijft Louwage begin jaren vijftig van de twintigste eeuw. Louwage somt een hele reeks wantoestanden op en eindigt met homoseksualiteit: ‘*homosexuality was rife*’.⁴⁸

25. Louwage was sterk beïnvloed door de psychoanalyse. De naam van zijn werk ‘*Psychologie et criminalité*’ verraaft zijn interesse voor het raakvlak van criminologie en psychologie. Bijgevolg was Louwage vatbaar voor de homoseksuele verleidingstheorie. Hij schreef over een seksuele overgangperiode waarin sommige jongeren contact opzoeken met personen van hetzelfde geslacht. Als die ‘*tendance bisexuelle infantile*’ niet verdwijnt, ontstaat seksuele perversie.⁴⁹ Louwage was ervan overtuigd dat seksueel afwijkend gedrag toenam en zorgde er mee voor dat het onderwerp hoog op de agenda van Interpol stond.⁵⁰

2.4. INTERNATIONALE CONVERGENTIE NAAR HET FRANS-DEENS MODEL

26. Ook op internationaal niveau heerste in de jaren vijftig ongerustheid over ‘verleiding’ van jongeren. Onder meer the European Consultative Group on the Prevention of Crime and Treatment of Offences van de Verenigde Naties, de International Society of criminology en de Wereldgezondheidsorganisatie plaatsten homoseksualiteit en ander seksueel afwijkend gedrag hoog op de

⁴⁶ L. MASSION-VERNIORY en R. CHARLES, “Aspects médico-psychologiques, sociaux et juridiques de l’Homophilie”, *RDPC* 1957, (241) 286-288.

⁴⁷ W. DUPONT, “Pas de deux, out of step: Diverging chronologies of homosexuality’s (de)criminalisation in the Low countries”, *Tijdschrift voor Genderstudies* 2019, (321) 326; J. CONSTANT, “La protection sociale et judiciaire de la jeunesse”, *JT* 1965, (533) 533; H. DE LIAGRE BÖHL, “Zedeloosheidsbestrijding in 1945”, in H. GALESLOOT en M. SCHREVEL (reds.), *Fatsoen hersteld. Zedelijkheid en wederopbouw na de oorlog*, Amsterdam, SUA, s.d., (15) 15.

⁴⁸ F.-E. LOUWAGE, “Delinquency in Europe after World War II”, *Journal of Criminal Law and Criminology*, 1951, (53) 55.

⁴⁹ F.-E. LOUWAGE, *Psychologie et criminalité*, Nimove, Anneessens, 1945, 79-80.

⁵⁰ W. DUPONT, “The Two-Faced Fifties: Homosexuality and Penal Policy in the International Forensic Community, 1945-1965”, *Journal of the history of sexuality*, 2019, (357) 364-370.

agenda.⁵¹ Op vraag van België voerde Interpol in 1958 een survey over homoseksualiteit en misdaad.⁵² Op de zeventiende algemene vergadering werd het rapport over homoseksualiteit en misdaad besproken. Daaruit werd geconcludeerd dat homoseksuele betrekkingen tussen instemmende volwassenen gedecriminaliseerd moesten worden. Internationale organisaties die zich oorspronkelijk toedegen op het voorkomen van homoseksuele verleiding, zouden uiteindelijk bijdragen aan een internationale consensus die stelde dat homoseksualiteit *an sich* gedecriminaliseerd zou moeten worden.⁵³

27. Op internationaal niveau werd overeengekomen dat de decriminalisering van homoseksuele handelingen tussen instemmende volwassenen gepaard moest gaan met een sterke bescherming van jongeren. Die bescherming zou bestaan uit een hogere seksuele handelingsbekwaamheid voor homoseksuele betrekkingen. Het ‘verleiden’ van jongeren moest immers strafbaar blijven.⁵⁴ Tijdens het negende Internationaal Congres voor Strafrecht van 1964 werd die beschermingsdoelstelling ingeschreven in de zesde resolutie: *“La loi pénale devrait interdire la conduite homosexuelle dans les circonstances suivantes : [...] Lorsqu’un mineur a été impliqué par un adulte dans quelque conduite homosexuelle ; [...]”*⁵⁵ Die resolutie vermeldt ook dat homoseksuele gedragingen tussen instemmende volwassenen niet onder het strafrecht zouden mogen vallen. Deze tweeledige aanpak werd het ‘Frans-Deens model’ genoemd.

28. Wat volgde, was een internationale convergentie in de richting van dat model. Homoseksualiteit tussen instemmende volwassenen werd uit het strafrecht gehaald, hetgeen voor veel landen zonder napoleontische invloed een versoepeling van strafrechtelijke regels inhield. In België zou de implementatie van het Frans-Deens model voor een strafrechtelijke verstrenging zorgen, aangezien homoseksualiteit er nog in geen enkele vorm opgenomen was in het strafrecht.⁵⁶

29. De internationale druk plaveide de weg voor de homoseksuele verleidingstheorie verder. De nationale context was er ook nog steeds ontvankelijk voor: men observeerde nog altijd een toename van jeugddelinquentie, die ook op steeds jongere leeftijd zou beginnen.⁵⁷ Er werd

⁵¹ W. DUPONT, “The Two-Faced Fifties: Homosexuality and Penal Policy in the International Forensic Community, 1945-1965”, *Journal of the history of sexuality*, 2019, (357) 357.

⁵² W. DUPONT, “Pas de deux, out of step : Diverging chronologies of homosexuality’s (de)criminalisation in the Low countries”, *Tijdschrift voor Genderstudies* 2019, (321) 327.

⁵³ W. DUPONT, “The Two-Faced Fifties: Homosexuality and Penal Policy in the International Forensic Community, 1945-1965”, *Journal of the history of sexuality*, 2019, (357) 357-258.

⁵⁴ W. DUPONT, “Pas de deux, out of step : Diverging chronologies of homosexuality’s (de)criminalisation in the Low countries”, *Tijdschrift voor Genderstudies* 2019, (321) 327.

⁵⁵ X., “IXe Congrès international de droit pénal (La Haye, 23-30 août 1964)”, *Revue internationale de droit pénal*, 2015, (69) 71.

⁵⁶ W. DUPONT, “Pas de deux, out of step : Diverging chronologies of homosexuality’s (de)criminalisation in the Low countries”, *Tijdschrift voor Genderstudies* 2019, (321) 327-328.

⁵⁷ Verslag (E. VAN BOGAERT) over het ontwerp van wet betreffende de jeugdbescherming, *Parl. St. Senaat* 1964-65, nr. 153, 3; Resolution of the ICPO-Interpol General Assembly on Juvenile Delinquency - The Police and Minors (15 oktober 1960), AGN/29/RES/2 (1960); J. CONSTANT, “La protection sociale et judiciaire de la jeunesse», *RDPC* 1965, (375) 375-377.

geschreven dat zedenfeiten een niet te onderschatten plaats innamen onder de misdrijven.⁵⁸ Homoseksuele praktijken werden gelinkt aan druggebruik, beroving, afpersing en prostitutie.⁵⁹ Kortom, jeugddelinquentie en homoseksualiteit waren reële bezorgdheden.⁶⁰ West-Europa kende een echte opflakking van vijandelijkheid tegenover homoseksualiteit in de twee decennia na de Tweede Wereldoorlog.⁶¹ Tot slot droeg ook de toename aan geslachtsziekten bij tot een gevoel van urgentie.⁶² In 1967 schreef (jeugd)rechter Jan Delva het volgende: *‘In de jongste jaren werd bij ons, zoals in het buitenland, een angstwekkende aangroei van het homoseksuele fenomeen waargenomen, dat vooral in de steden welig tiert en ook in ruime mate bij de jeugd wordt vastgesteld.’*⁶³

2.5. HET BELGISCH HOOGTEPUNT VAN DE VERLEIDINGSTHEORIE

30. In de jaren vijftig en zestig van de twintigste eeuw won de homoseksuele verleidingstheorie in België aan belang.⁶⁴ Het alarmerend gevoel van moreel verval, de groeiende invloed van de psychoanalyse, de beschermende rol van de overheid, de internationale convergentie naar het Frans-Deens model en de wijde verspreiding van geslachtsziekten kwamen samen in een ‘volmaakte storm’ die de verleidingstheorie na een decennialang sluimerend bestaan de mogelijkheid gaf om haar stempel te drukken op de wetgeving. Al deze omstandigheden hadden de balans laten kantelen in het voordeel van het maatschappelijk belang.⁶⁵ De individuele vrijheden die sinds de Franse Revolutie strafrechtelijk ingrijpen hadden verhinderd, delfden het onderspit.

3. Ingang van de verleidingstheorie in de rechtsleer

31. De homoseksuele verleidingstheorie van de betreffende periode ontwikkelde zich specifiek rond de situatie van seksuele contacten tussen een meerderjarige en een minderjarige persoon. Homoseksuele contacten tussen minderjarigen onderling werden gezien als een fase in de ontwikkeling waar

⁵⁸ L. LAUREYSSSENS, *Misdadige jeugd*, Antwerpen, S.M. Ontwikkeling, 1961, 20.

⁵⁹ L. LAUREYSSSENS, *Misdadige jeugd*, Antwerpen, S.M. Ontwikkeling, 1961, 21-22; A. LEY en A. MARCHAL, “L’Homosexualité. Étude médico-juridique”, *RDPC*. 1955, (323) 329.

⁶⁰ W. DUPONT, “The Two-Faced Fifties: Homosexuality and Penal Policy in the International Forensic Community, 1945-1965”, *Journal of the history of sexuality*, 2019, (357) 358.

⁶¹ W. DUPONT, “The Two-Faced Fifties: Homosexuality and Penal Policy in the International Forensic Community, 1945-1965”, *Journal of the history of sexuality*, 2019, (357) 361.

⁶² W. DUPONT, “The Two-Faced Fifties: Homosexuality and Penal Policy in the International Forensic Community, 1945-1965”, *Journal of the history of sexuality*, 2019, (357) 365.

⁶³ J. DELVA, *Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting*, Brussel, Larcier, 1967, 89.

⁶⁴ P. BORGHS, *Holebipioniers. Een geschiedenis van de holebi- en transgenderbeweging in Vlaanderen*, Antwerpen, 't Vershil, 2015, 47.

⁶⁵ Dupont heeft het over ‘weighing human rights against social defense imperatives’ in ‘this postwar syncretization of the individual’s liberties, on the one hand, and the social body’s collective prerogatives, on the other’, W. DUPONT, “The Two-Faced Fifties: Homosexuality and Penal Policy in the International Forensic Community, 1945-1965”, *Journal of the history of sexuality*, 2019, (357) 358-359.

jongeren uit zouden groeien. Homoseksuele contacten tussen volwassenen werden als een privézaak beschouwd. De verleidingstheorie werd ontwikkeld met mannelijke *'séducteurs'* in gedachten, waardoor ook vrouwelijke homoseksualiteit grotendeels buiten het publieke debat bleef.⁶⁶

32. Rond het midden van de twintigste eeuw reguleerde de Belgische Strafwet homoseksualiteit op geen enkel vlak. Er was enkel vervolging mogelijk indien de homoseksuele handelingen een inbreuk vormden op andere artikels uit het strafwetboek, zoals aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, bederf van de jeugd en prostitutie.⁶⁷ Minderjarigen boven de zestien jaar werden in deze wetsartikelen nergens 'beschermd' tegen homoseksuele handelingen *au sich*.⁶⁸

33. In 1955 gingen er voor het eerst stemmen op in de rechtsleer om daar verandering in te brengen. In dat jaar eiste de homoseksuele verleidingstheorie zijn plaats op in een uitvoerige analyse in een rechtswetenschappelijk tijdschrift.⁶⁹ André Marchal, substituut van de krijgsauditeur, schreef in samenwerking met professor Auguste Ley het artikel '*L'Homosexualité. Étude médico-juridique*'.⁷⁰ Zoals de naam doet vermoeden, begon het pioniersartikel met een uitgebreide medische analyse van homoseksualiteit alvorens tot rechtsvergelijkende beschouwingen en aanbevelingen over te gaan.⁷¹ Twee jaar later deden procureur des konings Raymond Charles en medicus Léon Massion-Verniory het hen na met hun artikel '*Aspects médico-psychologiques, sociaux et juridiques de l'Homophilie*'.⁷²

34. Marchal en Ley onderscheidden naast vrouwelijke homoseksualiteit vier categorieën mannelijke homoseksualiteit. Het gaat om '*les ambivalents sexuels*', '*l'homosexualité occasionnelle*', '*l'homosexualité passive*' en '*l'homosexuel intégral*'. Die vierde categorie, de categorie van 'echte' homoseksualiteit, omvat mannen die sinds hun geboorte homoseksueel zijn. 'Echte' homoseksualiteit is bij hen een soort aangeboren aandoening. Over het algemeen zijn deze personen in staat hun homoseksuele neigingen te onderdrukken. Misdrijven begaan door deze personen zouden voornamelijk onder invloed van alcohol of andere verdovende middelen gebeuren. Wat hen echter wel gevaarlijk maakt

⁶⁶ P. BORGHS, *Holebipioniers. Een geschiedenis van de holebi- en transgenderbeweging in Vlaanderen*, Antwerpen, 't Vershil, 2015, 49.

⁶⁷ Art. 372, 373, 376, 377, 379, 380 en 385 Sw; Wetsvoorstel (L. VAN DEN BOSSCHE) tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, derde lid van het Strafwetboek, *Parl.St.* Kamer 1981-82, nr. 349/1, (1) 2; J. DELVA, *Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting*, Brussel, Larcier, 1967, 89.

⁶⁸ A. LEY en A. MARCHAL, "L'Homosexualité. Étude médico-juridique", *RDPC* 1955, (323) 337-338.

⁶⁹ W. DUPONT, "Pas de deux, out of step: Diverging chronologies of homosexuality's (de)criminalisation in the Low countries", *Tijdschrift voor Genderstudies* 2019, (321) 327.

⁷⁰ A. LEY en A. MARCHAL, "L'Homosexualité. Étude médico-juridique", *RDPC* 1955, 323-341.

⁷¹ A. LEY en A. MARCHAL, "L'Homosexualité. Étude médico-juridique", *RDPC* 1955, 323-341.

⁷² L. MASSION-VERNIORY en R. CHARLES, "Aspects médico-psychologiques, sociaux et juridiques de l'Homophilie", *RDPC* 1957, 241-330.

volgens de auteurs is de neiging tot ‘*prosélytisme*’. De ‘echte’ homoseksueel zou jonge jongens verleiden en hen zo tot een homoseksuele geaardheid brengen.⁷³

35. Marchal en Ley pleitten voor een bescherming van de jeugd met een leeftijd tussen de zestien en eenentwintig jaar oud. De logica is dat de seksualiteit van jongeren op dat moment nog niet vastligt en dat ze daarom heel beïnvloedbaar zijn. De auteurs hadden het specifiek over jongeren van het mannelijk geslacht, ‘*la jeunesse mâle*’.⁷⁴ Uit de bespreking van vrouwelijke homoseksualiteit werden geen conclusies getrokken in verband met jeugdbescherming.⁷⁵

36. De auteurs benadrukten dat er geen strafrechtelijke vervolging kan plaatsvinden voor gedragingen die geen negatieve weerslag hebben op de maatschappij.⁷⁶ Hier klinkt de liberale ideologie van het revolutionaire Frankrijk nog in door (*supra*, *randnr.* 12).

37. Dat ook Charles en Massion-Verniory homoseksualiteit een relevant onderwerp vonden voor het strafrecht, blijkt niet enkel uit hun negentig pagina’s tellende analyse, maar benadrukten ze zelf ook expliciet. ‘*L’homophilie apparaît comme étant une perversion sexuelle dont la nature et l’ampleur sont la cause de désordres individuels et sociaux aussi graves que nombreux*’.⁷⁷

38. Ook deze auteurs bepleitten een strafrechtelijke ingreep die niet verder ging dan wat strikt noodzakelijk is. Bijgevolg kwamen ook zij uit bij een strafrechtelijke ingreep ter bescherming van de jeugd: elke homoseksuele handeling die een volwassene begaat met of met de hulp van een minderjarige boven de zestien jaar, moet strafbaar worden gesteld. De publicatie omvatte een concreet voorstel van een mogelijk artikel 372bis van het Strafwetboek. Het luidde als volgt: ‘*Tout acte impudique ou contre nature commis, sans violence ni menaces par un majeur sur la personne ou à l’aide de la personne d’un individu de son sexe âgé de plus de 16 ans, mineur de vingt et un ans, sera puni d’un emprisonnement de six mois à cinq ans et d’une amende de 100F à 5.000F*’.⁷⁸

39. Het voorstel van Raymond Charles en Léon Massion-Verniory is volledig in lijn met de suggestie van André Marchal en Auguste Ley. De focus op mannelijke homoseksualiteit die in ‘*L’Homosexualité. Étude médico-juridique*’ zo sterk aanwezig was, is in het concrete voorstel wel nergens te bespeuren.

40. Ook Robert Volcher, professor psychopathologie aan de KU Leuven, pleitte in 1964 voor een preventieve aanpak zodat seksuele afwijkingen vermeden

⁷³ A. LEY en A. MARCHAL, “L’Homosexualité. Étude médico-juridique”, *RDPC* 1955, (323) 323-324.

⁷⁴ A. LEY en A. MARCHAL, “L’Homosexualité. Étude médico-juridique”, *RDPC* 1955, (323) 324.

⁷⁵ A. LEY en A. MARCHAL, “L’Homosexualité. Étude médico-juridique”, *RDPC* 1955, (323) 327.

⁷⁶ A. LEY en A. MARCHAL, “L’Homosexualité. Étude médico-juridique”, *RDPC* 1955, (323) 328.

⁷⁷ L. MASSION-VERNIORY en R. CHARLES, “Aspects médico-psychologiques, sociaux et juridiques de l’Homophilie”, *RDPC* 1957, (241) 323.

⁷⁸ L. MASSION-VERNIORY en R. CHARLES, “Aspects médico-psychologiques, sociaux et juridiques de l’Homophilie”, *RDPC* 1957, (241) 324-325.

konden worden.⁷⁹ Ook deze professor was sterk beïnvloed door de psychoanalyse en haalde onder meer Freud aan. Het artikel getuigt van de medicalisering van homoseksualiteit: het staat vol medische terminologie en verwijst veelvuldig naar wetenschappelijk onderzoek. Daaruit blijkt dat de seksuele ontwikkeling van een persoon zich uitstrekt over een lange periode. Voorkomen dat problemen zich voordoen, is de beste methode om seksuele criminaliteit tegen te gaan, concludeerde Volcher.

4. Ingang van de verleidingstheorie in de rechtsleer

4.1. TWEE MISLUKTE WETSVOORSTELLEN

41. De verleidingstheorie maakte in 1960 de oversteek van de rechtsleer naar de wetgever. Freddy Terwagne, volksvertegenwoordiger van de Belgische Socialistische Partij, diende het Wetsvoorstel op de jeugdbescherming van 22 juni 1960 in. Daarin werd voor het eerst een onderscheid gemaakt tussen homoseksuele en heteroseksuele relaties. Artikel 108 van het wetsvoorstel zou het volgende artikel in het Strafwetboek invoegen: ‘Onverminderd de zwaardere straffen volgens de artikelen 372 tot 376 van dit Wetboek wordt gestraft met gevangenisstraf van 6 maanden tot 3 jaar of met geldboete van 26 tot 1.000 frank, hij die met een individu van zijn geslacht, minderjarige van minder dan 21 jaar, een ontuchtige of tegennatuurlijke daad heeft gepleegd.’⁸⁰

42. Specifieke uitleg over dat artikel werd niet gegeven. De algemene toelichting bij het wetsvoorstel vermeldde de pioniersrol die België heeft gespeeld in het jeugdbeschermingsrecht, een lichtpuntje dat overschaduwd werd door de vaststelling die volgde: de regelgeving van een halve eeuw eerder was niet meer opgewassen tegen de nieuwe problemen. Het wetsvoorstel dat Terwagne indiende, moest aangepast zijn aan de sociaal geëvolueerde maatschappij en rekening houden met de medisch-psychosociale wetenschappen. In die wetenschappen staan vooral de oorzaken van gedragsstoornissen centraal.⁸¹ Het wetsvoorstel was een evenwichtsoefening: de wetgever wilde ingrijpen waar ouders tekortschoten, zonder onnodig te raken aan de intimiteit van het gezinsleven.⁸²

43. Het parlement nam het voorstel in overweging op 22 november 1960. Volgens het toenmalige hoofd van de Dienst voor de Bescherming van het Kind, Simone Huynen, had minister van Justitie Vermeyleen al aangekondigd dat er

⁷⁹ R. VOLCHER, “Quelques aspects médico-psychologiques de la délinquance sexuelle”, *RDPC* 1964, 837-868.

⁸⁰ Art. 108 Wetsvoorstel (F. TERWAGNE) op de jeugdbescherming, *Parl.St. Kamer 1959-60*, nr. 567/1.

⁸¹ Wetsvoorstel (F. TERWAGNE) op de jeugdbescherming, *Parl.St. Kamer 1959-60*, nr. 567/1, 1. Ook in andere wetgevende teksten kwam de ontoereikendheid van oude maatregelen naar boven, dit blijkt onder meer uit Verslag (J. HAMBYE) over het voorstel van wet tot wijziging en aanvulling van artikel 386bis van het Wetboek van Strafrecht, *Parl. St. Senaat 1961-62*, nr. 132, 1.

⁸² Wetsvoorstel (F. TERWAGNE) op de jeugdbescherming, *Parl.St. Kamer 1959-60*, nr. 567/1, 2.

een wetsontwerp over de materie aankwam. Dat verklaart waarom het voorstel, ondanks de aandacht die het kreeg, onbesproken bleef in het Parlement.⁸³ Op 20 februari 1961verviel het voorstel.

44. Op 19 juli 1962 diende Terwagne het wetsvoorstel onder de nieuwe regering een tweede maal in.⁸⁴ Net geen twee jaar na de inoverwegingneming van zijn eerste voorstel, werd op 21 november 1962 de tweede versie in overweging genomen. Ook van deze bespreking is geen verslag terug te vinden. Wel was het voorstel tussen 16 oktober 1963 en 20 oktober 1964 in de commissie voor Justitie en een subcommissie ‘in bespreking’. Op 16 april 1965 verviel het voorstel, nadat de toenmalige minister van Justitie een omvattend wetsontwerp in verband met jeugdbescherming had ingediend.⁸⁵

4.2. GROOTSCHALIGE HERVORMING VAN HET JEUGDRECHT

45. Het was de socialistische minister van Justitie Piet Vermeylen die op 8 april 1963 een wetsontwerp indiende dat de Jeugdbeschermingswet van 15 mei 1912 zou moeten vervangen.⁸⁶ Al sinds 1947 was er naar dit ontwerp toegewerkt. Wisselend hadden het Parlement en de regering het initiatief genomen, steeds met de ontwikkelende wetenschap in het achterhoofd.⁸⁷

46. Analogoos aan het voorstel van Terwagne begint Vermeylens Wetsontwerp betreffende de jeugdbescherming met een terugblik op de jeugdbeschermingswetgeving en de vaststelling dat de toenmalige oplossingen niet opgewassen waren tegen de problemen en uitdagingen van de geëvolueerde samenleving. Opmerkelijk is de grote aandacht voor sociale bescherming van de jeugd: de eerste titel betreft ‘sociale bescherming. Met jeugdbeschermingscomités wil de wetgever preventief ingrijpen wanneer de goede opvoeding van jongeren in gevaar komt. Pas de tweede titel behandelt gerechtelijke bescherming. Dit strookt met de bezorgdheden van de tijd en de tendens van de overheid om een beschermende functie op te nemen. (*supra*, randnr. 20). Die jeugdbescherming liep tot de achttiende verjaardag. Dit ontwerp voerde tot die leeftijd strafrechtelijke minderjarigheid in.⁸⁸

⁸³ S. HUYNEN, “Premiers aperçus de la loi du 8 avril 1965 relative à la protection de la jeunesse”, *JT*, 1965, (325) 325.

⁸⁴ Wetsvoorstel (F. TERWAGNE) op de jeugdbescherming, *Parl. St. Kamer* 1961-62, nr. 416/1.

⁸⁵ P. BORGHS, *Holebipioniers. Een geschiedenis van de holebi- en transgenderbeweging in Vlaanderen*, Antwerpen, 't Verschil, 2015, 48; L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 165.

⁸⁶ Wetsontwerp betreffende de jeugdbescherming, *Parl. St. Kamer* 1962-63, nr. 637/1; Verslag (M. DE RIEMAECKER-LEGOT en F. TERWAGNE) over het wetsontwerp betreffende de jeugdbescherming, *Parl. St. Kamer*, 1962-63, nr. 637/7, 2.

⁸⁷ Wetsontwerp betreffende de jeugdbescherming, *Parl. St. Kamer* 1962-63, nr. 637/1, 2; J. CONSTANT, “La protection sociale et judiciaire de la jeunesse”, *RDPC* 1965, (375) 379; S. HUYNEN, “Premiers aperçus de la loi du 8 avril 1965 relative à la protection de la jeunesse”, *JT*, 1965, (325) 325.

⁸⁸ Art. 36, 4° Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, *BS* 15 april 1965; J. DELVA, *Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting*, Brussel, Larcier, 1967, 33-34.

47. Uit de parlementaire stukken blijkt dat Vermeyleen de invloed van het wetsvoorstel van Terwagne erkende.⁸⁹ Toch maakt Vermeyleens wetsontwerp, in tegenstelling tot het wetsvoorstel van Terwagne, nergens melding van een specifieke strafbaarstelling voor homoseksuele relaties. Daar kwam echter snel verandering in, aangezien Terwagne het wetsontwerp mondeling zou amenderen om zo een onderscheid te maken tussen de seksuele handelingsbekwaamheid voor heteroseksuele en homoseksuele betrekkingen.⁹⁰ In het verslag over het wetsontwerp staat dat de commissie van Justitie een grondig onderzoek had verzocht over het amendement. Het amendement werd in het ontwerp ingeschreven, zij het wel na technische aanpassingen om het compatibel te maken met de strafrechtelijke meerderjarigheid die op achttien jaar was vastgesteld.⁹¹ Het zou artikel 372bis van het Strafwetboek worden.

48. Hoewel het verslag een grondig onderzoek vermeldt, staat in 1982 in het wetsvoorstel tot afschaffing van die bepaling het volgende te lezen: *‘Een onderzoek van de bespreking in commissie en Parlement wijst duidelijk aan, dat het als amendement nogal overhaast en zonder consultatie van bevoegde wetenschapsmensen ingeschoven en aangenomen werd.’*⁹² De wetgevende stukken lijken elkaar tegen te spreken. Was dat onderzoek toch niet zo wetenschappelijk? Of werd achteraf gezocht naar iets wat de invoering van het artikel kon verklaren? Ten tijde van de inwerkingtreding werd de wet *‘une oeuvre de compromis’* genoemd. Verschillende partijen hadden lange tijd aan het wetsontwerp gewerkt en water bij de wijn gedaan om tot een wet te komen die voor iedereen aanvaardbaar was.⁹³ Dat kan mede verklaren hoe artikel 372bis zonder veel ophef in het Strafwetboek ingevoerd kon worden: alle partijen hechtten enorm veel belang aan het ontwerp, niemand wilde het project dwarsbomen met heibel over een ‘kleinigheid’. Bovendien lijkt het artikel uitdrukkelijk een punt van compromis te zijn geweest. Er zou onenigheid geweest zijn over de leeftijd waarop de seksuele handelingsbekwaamheid zou worden vastgesteld. Zestien jaar was voor sommigen te laag. Uiteindelijk zou dan besloten worden om die oorspronkelijke minimumleeftijd toch te behouden, maar hem twee jaar hoger te leggen voor homoseksuele betrekkingen.⁹⁴ Dit alles vertelde een lid uit de commissie Justitie tijdens de voorbereidingen om artikel

⁸⁹ Verslag (M. DE RIEMAECKER-LEGOT en F. TERWAGNE) over het wetsontwerp betreffende de jeugdbescherming, *Parl. St. Kamer*, 1962-63, nr. 637/7, 6.

⁹⁰ Verslag (DE RIEMAECKER-LEGOT, M. en TERWAGNE, F.) over het wetsontwerp betreffende de jeugdbescherming, *Parl. St. Kamer*, 1962-63, nr. 637/7, 56; Wetsvoorstel (E. GLINNE) tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, §3, van het Strafwetboek, *Parl. St. Kamer* 1977-78, nr. 177/1, 2; A. BERGHMANS, “Moet het homoseksueel delict (artikel 372 bis) uit het strafwetboek verdwijnen?”, *RW* 1969-70, (1077) 1077; P. BORGHS, *Holebipioniers. Een geschiedenis van de holebi- en transgenderbeweging in Vlaanderen*, Antwerpen, 't Vershil, 2015, 48; R. CHARLES, “Propos sur l'article 372bis du Code pénal (art. 87 de la loi du 8 avril 1965 sur la protection de la jeunesse)”, *RDPC* 1982, (809) 811.

⁹¹ Verslag (M. DE RIEMAECKER-LEGOT en F. TERWAGNE) over het wetsontwerp betreffende de jeugdbescherming, *Parl. St. Kamer*, 1962-63, nr. 637/7, 56.

⁹² Wetsvoorstel (L. VAN DEN BOSSCHE) tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, derde lid van het Strafwetboek, *Parl. St. Kamer* 1981-82, nr. 349/1, 2.

⁹³ S. HUYNEN, “Premiers aperçus de la loi du 8 avril 1965 relative à la protection de la jeunesse”, *JT*, 1965, (325) 329.

⁹⁴ Verslag (H. SUYKERBUYK) bij het wetsvoorstel tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, derde lid, van het Strafwetboek, *Parl. St. Kamer* 1981-82, nr. 349/5, 5.

372bis van het strafwetboek af te schaffen. Het is moeilijk om hier primaire bronnen over te vinden. Toch is het heel aannemelijk dat er discussie was over iets gevoeligs als seksuele handelingsbekwaamheid en dat Terwagnes mondelinge voorstel een tussenoplossing vormde waar de meerderheid zich in kon vinden. Uiteindelijk werd het volledige wetsontwerp unaniem goedgekeurd.⁹⁵

49. De Senaat zou het ontwerp wijzigen maar niets veranderen aan Terwagnes toevoeging.⁹⁶ Gisèle Wibaut, senator voor de Christelijke Volkspartij, stelde in een amendement voor om de termen ‘van hetzelfde geslacht’ te schrappen, waardoor de leeftijdsgrens voor alle seksuele betrekkingen tussen een volwassene en minderjarige gelijk gesteld zou worden op achttien jaar.⁹⁷ Volgens haar was er geen reden om de bescherming tegen geweldloze aanranding van de eerbaarheid door iemand van het andere geslacht te beperken tot zestienjarige leeftijd. Uit haar motivering blijkt dat de bescherming van jongeren haar voornaamste bekommernis was. Dat de bepaling discriminerend zou kunnen zijn tegenover homoseksuelen, speelde geen rol. Het amendement haalde het niet. Op een onthouding na werd het voorstel ook in de Senaat unaniem goedgekeurd.⁹⁸

50. Artikel 372bis van het Strafwetboek betekende de intrede van het concept homoseksualiteit in het Belgische Strafwetboek: voor het eerst werd een onderscheid gemaakt tussen homoseksuele en heteroseksuele relaties.⁹⁹ Dat was een echte innovatie.¹⁰⁰ Op internationaal niveau trad de Belgische wetgever in de voetsporen van de Franse wetgever. Verschillende voorbereidende teksten en rechtsleer vernoemen artikel 331 §3 van de Franse strafwet als model voor het Belgische artikel.¹⁰¹ Ook Nederland ging België al voor door in 1911 een

⁹⁵ S. HUYNEN, “Premiers aperçus de la loi du 8 avril 1965 relative à la protection de la jeunesse”, *JT*, 1965, (325) 325.

⁹⁶ Wetsontwerp betreffende de jeugdbescherming, ontwerp door de senaat gewijzigd (1), *Parl. St. Senaat*, 1962-63, 837/10.

⁹⁷ Amendement (G. WIBAUT) op het ontwerp van wet betreffende de jeugdbescherming, *Parl. St. Senaat* 1964-65, nr. 168, 3-4.

⁹⁸ S. HUYNEN, “Premiers aperçus de la loi du 8 avril 1965 relative à la protection de la jeunesse”, *JT*, 1965, (325) 325.

⁹⁹ Wetsvoorstel (L. VAN DEN BOSSCHE) tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, derde lid van het Strafwetboek, *Parl. St. Kamer* 1981-82, nr. 349/1, 2; R. CHARLES, “Propos sur l'article 372bis du Code pénal (art. 87 de la loi du 8 avril 1965 sur la protection de la jeunesse)”, *RDPC* 1982, (809) 810; J. DE WIT en N. VERBEKE, “Ecce Homo. Een lijdensweg van discriminaties” in J. DE WIT, K. VAN EEGHEM en Y. JANSEN, *Heerlijk. Over mannelijke homoseksualiteit*, Leuven, Kritak, (120) 121; J. MERTENS DE WILMARS, “Homo 372bis”, *RW* 1969-70, 843; C. J. VANHOUDT en W. CALEWAERT, *Belgisch Strafrecht*, Gent, Story-Scientia, 1968, 805.

¹⁰⁰ J. CONSTANT, “La protection sociale et judiciaire de la jeunesse”, *JT* 1965, (533) 534.

¹⁰¹ Verslag (DE RIEMAECKER-LEGOT, M. en TERWAGNE, F.) over het wetsontwerp betreffende de jeugdbescherming, *Parl. St. Kamer*, 1962-63, nr. 637/7, 56; Wetsvoorstel (E. GLINNE) tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, §3, van het Strafwetboek, *Parl. St. Kamer* 1977-78, nr. 177/1, 2; A. BERGHMANS, “Moet het homoseksueel delict (artikel 372 bis) uit het strafwetboek verdwijnen?”, *RW* 1969-70, 1077-1084; R. CHARLES, “Propos sur l'article 372bis du Code pénal (art. 87 de la loi du 8 avril 1965 sur la protection de la jeunesse)”, *RDPC* 1982, (809) 809; J. DE WIT en N. VERBEKE, “Ecce Homo. Een lijdensweg van discriminaties” in J. DE WIT, K. VAN EEGHEM en Y. JANSEN, *Heerlijk. Over mannelijke homoseksualiteit*, Leuven, Kritak, (120) 121.

onderscheid tussen heteroseksualiteit en homoseksualiteit in te voeren in artikel 248bis van het Wetboek van Strafrecht.¹⁰² Het oorspronkelijk liberale, door Napoleon verspreide idee dat homoseksualiteit een privéaangelegenheid was, brokkelde af.

4.3. LEGISLATIEVE EVENWICHTSOEFENING

51. Het aangenomen artikel luidde als volgt: *‘In het strafwetboek wordt een artikel 372bis ingevoegd, luidende als volgt: Onverminderd de toepassing van art. 372, wordt elke aanranding van de eerbaarheid, zonder geweld of bedreiging, gepleegd door een persoon die de volle leeftijd van achttien jaar heeft bereikt, op de persoon of met de hulp van de persoon van een minderjarige van hetzelfde geslacht beneden de volle leeftijd van 18 jaar, gestraft met gevangenisstraf van zes maanden tot drie jaar en met geldboeten van zesentwintig frank tot duizend frank.’*¹⁰³

52. Samenhangend met artikel 372bis werd ook een extra lid toegevoegd aan het reeds bestaande artikel 377 van het Strafwetboek. Dat artikel voorzag in hogere straffen voor aanrandingen van de eerbaarheid waarbij de dader in feite of in rechte gezag had over de minderjarige. Het derde lid van artikel 377 van het Strafwetboek verdubbelde in het geval van artikel 372bis van het Strafwetboek de minimumstraf tot een gevangenisstraf van een jaar.¹⁰⁴

53. De bevolkingsgroep die door artikel 372bis van het Strafwetboek beschermd moest worden, is de groep jongeren tussen de zestien en achttien jaar oud. Minderjarigen jonger dan zestien jaar vallen onder het toepassingsgebied van artikel 372 van het Strafwetboek. Die bepaling heeft een hogere strafmaat en bestraft aanranding van de eerbaarheid, zonder geweld of bedreiging gepleegd op de persoon of met behulp van de persoon van een kind beneden de volle leeftijd van zestien jaar’.¹⁰⁵ Seksuele contacten onder dwang of bedreiging worden strafbaar gesteld door artikel 373 van het strafwetboek.¹⁰⁶

54. Het valt op dat de strafrechtelijke ingreep van de overheid minder verregaand is dan Charles en Massion-Verniory hadden voorgesteld. Dat is het gevolg van de technische aanpassingen die het artikel lieten aansluiten op de strafrechtelijke meerderjarigheid. (*supra*, randnr. 47). Volgens Delva impliceert die leeftijdsverlaging een krachtdadiger, maar ook minder doeltreffend optreden van de wetgever. Daders van aanranding kunnen vanaf de achttienjarige leeftijd

¹⁰² De Wet van 20 mei 1911 tot bestrijding van de zedeloosheid en beteugeling van de speelzucht, *STBL* 1911, 130.

¹⁰³ Art. 87 Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, *BS* 15 april 1965.

¹⁰⁴ Art. 88 Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, *BS* 15 april 1965.

¹⁰⁵ Art. 372 Sw.; J. DELVA, *Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting*, Brussel, Larcier, 1967, 91.

¹⁰⁶ Art. 373 Sw.

onder het toepassingsgebied vallen, maar slachtoffers blijven ook maar tot hun achttiende levensjaar beschermd. Delva betreurt dat die bescherming van zulke korte duur is en beschouwt achttienjarigen, eenentwintigjarigen en zelfs personen na dat levensjaar nog *‘uiterst vatbaar voor beïnvloeding van buiten, bevangen door onbestemde gevoelens en sympathieën, onzeker in het beheersen van en reageren op zijn seksuele impulsen’*.¹⁰⁷

55. De strafbepaling getuigt van de beschermingsgedachte: enkel de meerderjarige persoon krijgt een straf opgelegd.¹⁰⁸ Enkel die persoon wordt als dader van het misdrijf beschouwd. De minderjarige was het slachtoffer en werd doorverwezen naar de jeugdrechtbank, die een heel arsenaal aan maatregel kon opleggen, al dan niet op vraag van ouders of opvoeders.¹⁰⁹ Het idee van de meerderjarige verleider die jongeren beïnvloedt, sijpelt zichtbaar door in de wetgeving.

56. Op het eerste gezicht lijkt het dat de wetgever het roer volledig heeft omgegooid. Door homoseksualiteit te reguleren is er geen sprake meer van discretie. De wetgever zou jongeren op verkeerde ideeën kunnen brengen. Toch is er geen sprake van een volledige bocht. Hoewel de wetgever besloot dat het toch nodig was om in te grijpen, deed hij dat heel subtiel. De bepaling werd ingeschreven in een omvangrijke, langverwachte wet die het hele jeugdbeschermingsrecht zou hervormen. Naast de aanpassing van de strafrechtelijke meerderjarigheid werden ook jeugdrechtbanken opgericht en werd het regime van de ontzetting uit de ouderlijke macht hervormd. Een artikelsgewijze bespreking in *Journal des tribunaux* suggereert dat de invoering van artikel 372bis geen punt van publiek debat was.¹¹⁰ Er staat dat artikel 87 van de Jeugdbeschermingswet een ingrijpende impact had, maar de focus ligt op de leeftjdsverlaging, niet op het onderscheid tussen homoseksuele en heteroseksuele contacten. De auteur vermeldde dat de bepaling voornamelijk homoseksuele feiten wou onderdrukken, maar legde niet uit dat het onderscheid tussen homoseksuele en heteroseksuele relaties door die bepaling voor het eerst relevant was geworden. Er werd niet uitgepakt met dat nieuwe onderscheid. Dat strookt met de hypothese dat de wetgever het artikel niet onder de aandacht wilde brengen, al blijft dat een hypothese die louter gebaseerd is op eerdere rechtshistorische stukken (*supra*, randnrs. 14 en 22). Een neergeschreven, doelbewuste strategie van de wetgever is niet meteen vindbaar, maar de kans is reëel dat die bezorgdheid onderhuids meespeelde.

5. Afschaffing van artikel 372bis van het Strafwetboek

¹⁰⁷ A. BERGHMANS, “Moet het homoseksueel delict (artikel 372 bis) uit het strafwetboek verdwijnen?”, *RW* 1969-70, (1077) 1080; P. BORGHS, *Holebipioniers. Een geschiedenis van de holebi- en transgenderbeweging in Vlaanderen*, Antwerpen, ’t Verschil, 2015, 51; J. DELVA, *Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting*, Brussel, Larcier, 1967, 90-91.

¹⁰⁸ Art. 372bis Sw.

¹⁰⁹ P. BORGHS, *Holebipioniers. Een geschiedenis van de holebi- en transgenderbeweging in Vlaanderen*, Antwerpen, ’t Verschil, 2015, 50.

¹¹⁰ J. HIRSCH, “La loi du 8 avril 1965 sur la protection de la jeunesse”, *JT* 1965, (398) 403.

5.1. EVOLUTIE IN MAATSCHAPPELIJKE VISIES

57. Toch bleef het artikel niet onopgemerkt. Holebibewegingen richtten al snel hun pijlen op artikel 372bis van het Strafwetboek.¹¹¹ Ze vonden nog geen jaar na de invoering van het artikel een bondgenoot in Steven De Batselier, psycholoog en hoogleraar criminologie aan de KU Leuven.¹¹² In zijn artikel ‘Kern-homofilie’ probeerde De Batselier homoseksualiteit los te koppelen van alle vooroordelen die eraan vasthingen.¹¹³

58. Hij schreef dat homoseksualiteit reeds vastligt voor een kind de leeftijd van zes jaar bereikt. Verleiding tussen zestien- en achttienjarige leeftijd zou volgens die vaststelling geen rol kunnen spelen in de ontwikkeling van seksualiteit. Meer nog, De Batselier noemde artikel 372bis van het Strafwetboek een duidelijke discriminatie, *‘een sociale onrechtvaardigheid, berustend enerzijds op het sociaal negatief vooroordeel en anderzijds op een vrees en een onwetendheid in verband met de pubertaire verleiding. Wij weten echter met zekerheid dat een homoseksueel incident in de puberteit niemand tot kern-homofiel maakt.’*¹¹⁴

59. De Batselier betrok de fenomenologische filosoof Maurice Merleau-Ponty om te verdedigen dat het onmogelijk is om te bepalen wat tegennatuurlijk is. *‘Mens-zijn is geen schakel-zijn in een biologische reeks, maar een persoonlijke opgave; de mens is geen natuursoort, maar een historische idee. Meer nog: achter de term ‘tegnatuurlijk’ gaat een anti-evolutionaire conceptie schuil, alsof de evolutie nooit bestaan heeft en alsof wijzelf niet geroepen zijn mee te werken aan de voltooiing van de kosmische en menselijke evolutie, culminerend in de Al-omvattende Liefde.’* Hij pleitte dan ook voor een volledige aanvaarding van homoseksualiteit, niet enkel voor een loutere tolerantie.¹¹⁵

60. Naast de duidelijke stellingname van De Batselier, werd er ook onderzoek gepubliceerd dat de maatschappelijke visie op homoseksualiteit beïnvloedde. Zo toonde Michael Schofield aan dat er geen oorzakelijk verband bestond tussen homoseksualiteit en criminaliteit.¹¹⁶ Dit onderzoek spitste zich weliswaar niet toe op de homoseksuele verleidingstheorie, maar hielp wel om homoseksualiteit uit de taboesfeer te halen, waardoor de verleidingstheorie aan mythische overtuigingskracht verloor. Homoseksualiteit *an sich* zou geen problematische factor zijn. De medicalisering van homoseksualiteit ruimde plaats voor een visie die problemen rond homoseksualiteit verklaarde vanuit een negatieve sociologische omgang.¹¹⁷ Er kwam begrip en zelfs medelijden voor homoseksuelen, die begonnen op te komen voor hun rechten.

¹¹¹ P. BORGHS, “The Gay and Lesbian Movement in Belgium from the 1950s to the Present”, *A Journal in GLBTQ Worldmaking* 2016, afl. 3, (29) 33.

¹¹² P. BORGHS, *Holebipioniers. Een geschiedenis van de holebi- en transgenderbeweging in Vlaanderen*, Antwerpen, 't Verschil, 2015, 53.

¹¹³ S. DE BATSELIER, “Kern-homofilie”, *Streven* 1966, 440-448.

¹¹⁴ S. DE BATSELIER, “Kern-homofilie”, *Streven* 1966, (440) 444.

¹¹⁵ S. DE BATSELIER, “Kern-homofilie”, *Streven* 1966, (440) 447.

¹¹⁶ M. SCHOFIELD, *Sociological Aspects of Homosexuality*, Londen, Longmans, 1965, 173.

¹¹⁷ B. HELLINCK, “Over integratie en confrontatie. Ontwikkelingen in de homo- en lesbiënebeweging”, *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis – Cahiers d’Histoire du Temps*

61. Ook in de rechtsleer laat de discussie over de homoseksualiteit weer op, ditmaal vanuit kritiek op artikel 372bis van het Strafwetboek. Nog geen vijf jaar na de inwerkingtreding sloeg advocaat Jean Mertens de Wilmars een andere toon aan dan zijn voorgangers een decennium eerder. Dat blijkt al snel uit zijn uitweiding over de term homofilie, een woord dat de focus vestigt op de volledige verhouding tussen personen en daarom volgens hem geschikter is dan ‘homoseksualiteit’.¹¹⁸

62. In lijn met eerdere artikels haalt hij de onduidelijkheid aan over de oorzaken van homoseksualiteit en categoriseert hij homoseksuelen in categorieën - drie deze keer. Dan gaat hij verder door te stellen dat de strafbaarstelling allesbehalve logisch is. Volgens hem is het onderscheid tussen heteroseksuele en homoseksuele contacten tussen een meer- en minderjarige niet pertinent genoeg om de verschillende behandeling te verantwoorden.¹¹⁹ Daarmee gaat hij lijnrecht in tegen het standpunt van Delva (*supra*, randnr. 54).

63. Net als De Batselier pleit Mertens de Wilmars met volle overtuiging voor zijn visie. Hij schrijft dat homoseksuelen als minderheidsgroep recht hebben op begrip en breekt een lans voor een gelijkstelling van homoseksuele en heteroseksuele prostitutie. Hij concludeert dat verouderde teksten, maar ook de onlangs ingevoerde wijzigingen opnieuw gerevalueerd moeten worden.¹²⁰

64. Een maand later schrijft ook Albert Berghmans een artikel in het Rechtskundig Weekblad over artikel 372bis van het Strafwetboek.¹²¹ De Leuvense advocaat bouwt zorgvuldig een logisch argument op. Hij argumenteert dat, gezien zijn positie in het wetboek, het ‘*homoseksueel delict*’ een vierde vorm van aanranding van de eerbaarheid uitmaakt. Vervolgens ontleedt hij dat concept, om te concluderen dat artikel 372bis op vier punten afwijkt van de typologie. Het belangrijkste verschilpunt is eventuele toestemming van het slachtoffer: daar houdt artikel 372bis geen rekening mee. Berghmans werpt de vraag op of de discriminatie qua seksuele handelingsbekwaamheid tussen homoseksualiteit en heteroseksualiteit wel verantwoord is, nu het fundament van het wetsartikel, de verleidingstheorie, bij deskundigen aan aanhang verliest. De verleidingstheorie wankelt, en als zij valt moet artikel 372bis van het strafwetboek mee ten ondergaan.

5.2. LANGVERWACHTE AANPASSING VAN DE WET

Présent 2007, (109) 115; P. BORGHS, *Holebipioniers. Een geschiedenis van de holebi- en transgenderbeweging in Vlaanderen*, Antwerpen, 't Verschil, 2015, 55-57; L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit. De misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 383.

¹¹⁸ J. MERTENS DE WILMARS, “Homo 372bis”, *RW*1969-70, 840-845.

¹¹⁹ J. MERTENS DE WILMARS, “Homo 372bis”, *RW*1969-70, (840) 843.

¹²⁰ J. MERTENS DE WILMARS, “Homo 372bis”, *RW*1969-70, (840) 844-845.

¹²¹ A. BERGHMANS, “Moet het homoseksueel delict (artikel 372 bis) uit het strafwetboek verdwijnen?”, *RW*1969-70, 1077-1084.

65. Op 24 november 1977 diende PS-volksvertegenwoordiger Ernest Glinne een wetsvoorstel in om artikel 372bis van het Strafwetboek af te schaffen.¹²²

Glinne had zich hiertoe laten overhalen door de Rooie Vlinder, een militante linkse homogroepering.¹²³ De organisatie wilde het onderwerp ter sprake brengen, wat regelrecht inging tegen de strategie van de Federatie Werkgroepen Homofilie. Die wou de afschaffing even subtiel laten gebeuren als de invoering: als deel van een globale hervorming van het Strafwetboek. Glinne diende echter een voorstel in met als enig artikel de afschaffing van artikel 372bis en het samengaande artikel 377, derde lid van het Strafwetboek.

66. In navolging van Berghmans analyseerde Glinne in de toelichting de verschillende toepassingen van aanranding van de eerbaarheid om te concluderen dat artikel 372bis een vreemde eend is in de bijt. *'[Homoseksualiteit] vormt het hoofdbestanddeel van het misdrijf. Artikel 372bis heeft dus een discriminatoir karakter [...].'*¹²⁴ Glinne verwees onder meer naar De Batselier en verwees ook naar studies die zouden aantonen dat iemands geaardheid al vanaf de prille jeugd vaststaat.¹²⁵

67. De volksvertegenwoordiger liet geen spaander heel van de verleidingstheorie. Dat homoseksualiteit besmettelijk zou zijn zoals een ziekte omschreef hij als een theorie die achterhaald is door hedendaagse wetenschap. *'Artikel 372bis werd uitgedacht om een denkbeeldig gevaar te weren en in de plaats daarvan doet het andere, reële gevaren ontstaan.'*¹²⁶ Glinne weerlegde de schadelijke invloed die homoseksuelen op anderen zouden hebben en draaide de situatie zelfs om. Maatschappelijke opvattingen over homoseksualiteit zouden homoseksuelen schaden en zo leiden tot psychische problemen. De homoseksueel is voor Glinne niet langer een dader, maar een slachtoffer. Hij betoogde dat het artikel een schending inhoudt van artikelen 8 en 14 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.¹²⁷

68. Verder dan een voorstel kwam Glinnes tekst niet. Op 5 april 1979 diende hij het nogmaals in.¹²⁸ Glinne maakte niet veel later echter de overstap naar het Europees Parlement. Zijn wetsvoorstel bleef verweesd achter: ook dat zou geen wet worden. De Federatie Werkgroepen Homofilie had in de jaren zeventig bij

¹²² Wetsvoorstel (E. GLINNE) tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, §3, van het Strafwetboek, *Parl.St. Kamer 1977-78*, nr. 177/1.

¹²³ P. BORGHS, *Holebipioniers. Een geschiedenis van de holebi- en transgenderbeweging in Vlaanderen*, Antwerpen, 't Verschil, 2015, 153; B. HELLINCK, "Over integratie en confrontatie. Ontwikkelingen in de homo- en lesbische beweging", *Bijdragen tot de Eigenijdse Geschiedenis - Cahiers d'Histoire du Temps Présent* 2007, (109) 123.

¹²⁴ Wetsvoorstel (E. GLINNE) tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, §3, van het Strafwetboek, *Parl.St. Kamer 1977-78*, nr. 177/1, 2.

¹²⁵ Wetsvoorstel (E. GLINNE) tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, §3, van het Strafwetboek, *Parl.St. Kamer 1977-78*, nr. 177/1, 3.

¹²⁶ Wetsvoorstel (E. GLINNE) tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, §3, van het Strafwetboek, *Parl.St. Kamer 1977-78*, nr. 177/1, 3-4.

¹²⁷ Wetsvoorstel (E. GLINNE) tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, §3, van het Strafwetboek, *Parl.St. Kamer 1977-78*, nr. 177/1, 2.

¹²⁸ Wetsvoorstel (E. GLINNE) tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, §3, van het Strafwetboek, *Parl.St. Kamer B.Z. 1979*, nr. 35/1.

herhaaldelijke bevragingen bij politieke partijen stevast het antwoord gekregen dat het maatschappelijk klimaat nog moest voorbereid worden op de afschaffing van het artikel. Daarom verkoos de Federatie de strategie van een onopgemerkte afschaffing, terwijl de Rooie Vlinder via Glinne voor een frontale aanpak koos. De bezorgdheden van de Federatie bleken terecht, maar toch bereikte de Rooie Vlinder dat het artikel voorwerp werd van publiek debat.¹²⁹ Of dat hun enige doelstelling was, of dat ze wel degelijk hadden gehoopt dat het voorstel wet zou worden, is niet helemaal duidelijk. Tijdens die jaren zochten verschillende holebigroeperingen alvast verder de openbaarheid op. In 1978 werd de eerste ‘homodag’ georganiseerd in Gent.¹³⁰ Een jaar later, op 5 mei 1979, werd een betoging georganiseerd voor de afschaffing van artikel 372bis van het Strafwetboek. Zo’n 3.000 mensen stapten mee.¹³¹

69. Op 22 juni 1982 diende de socialistische volksvertegenwoordiger Luc Van den Bossche in de Kamer een wetsvoorstel in tot opheffing van artikelen 372bis en 377, derde lid, van het Strafwetboek.¹³² Hij argumenteerde dat er intussen maatschappelijke vraag was naar de opheffing van het artikel. In het voorstel schreef hij dat het artikel destijds was aangenomen ‘*onder invloed van een hang naar grotere staatstussenkomst in het privé-leven en van de “verleidingstheorie”*’.¹³³ Van den Bossche stelde dat de veronderstellingen waarop de theorie gesteund was, meer onderzoek vereisten en dat niemand de verleidingstheorie nog ernstig nam. Hij benadrukte het discriminatoire karakter van het artikel en de negatieve gevolgen van de strafbaarstelling op homoseksuelen. Net als Glinne (*supra*, randnr. 67) beschouwde hij hen als slachtoffers van de wet.¹³⁴

70. Het wetsvoorstel vermeldt ook expliciet dat Raymond Charles, vroeger fervent aanhanger van de verleidingstheorie (*supra*, randnr. 33), op zijn visie is teruggekomen. Dat deed hij op een colloquium over ‘Homofilie in de Samenleving’ in 1977.¹³⁵ In november 1982 werd een spraakmakend artikel gepubliceerd van Charles waarin hij ook schriftelijk terugkwam op zijn visie. ‘*On croyait à l’époque [...] que l’homophilie contribuait largement à “la*

¹²⁹ B. HELLINCK, “Over integratie en confrontatie. Ontwikkelingen in de homo- en lesbiënebeweging”, *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis - Cahiers d’Histoire du Temps Présent* 2007, (109) 123.

¹³⁰ P. BORGHS, *Holebipioniers. Een geschiedenis van de holebi- en transgenderbeweging in Vlaanderen*, Antwerpen, ’t Verschil, 2015, 96.

¹³¹ P. BORGHS, *Holebipioniers. Een geschiedenis van de holebi- en transgenderbeweging in Vlaanderen*, Antwerpen, ’t Verschil, 2015, 100.

¹³² Wetsvoorstel (L. VAN DEN BOSSCHE) tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, derde lid van het Strafwetboek, *Parl.St. Kamer* 1981-82, nr. 349/1.

¹³³ Wetsvoorstel (L. VAN DEN BOSSCHE) tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, derde lid van het Strafwetboek, *Parl.St. Kamer* 1981-82, nr. 349/1, (1) 2.

¹³⁴ Wetsvoorstel (L. VAN DEN BOSSCHE) tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, derde lid van het Strafwetboek, *Parl.St. Kamer* 1981-82, nr. 349/1, 1-5.

¹³⁵ Wetsvoorstel (L. VAN DEN BOSSCHE) tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, derde lid van het Strafwetboek, *Parl.St. Kamer* 1981-82, nr. 349/1, 3; P. BORGHS, *Holebipioniers. Een geschiedenis van de holebi- en transgenderbeweging in Vlaanderen*, Antwerpen, ’t Verschil, 2015, 154; B. HELLINCK, “Over integratie en confrontatie. Ontwikkelingen in de homo- en lesbiënebeweging”, *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis - Cahiers d’Histoire du Temps Présent* 2007, (109) 123.

*contamination et à la perversion de la jeunesse”, spécialement des adolescents par le fait que ceux-ci se trouvent encore au stade d’indifférenciation (Moll) du perversible polymorphe (Dalbiez).*¹³⁶ Charles sloot zich aan bij de inzichten van De Batselier: homoseksualiteit *an sich* vormde geen probleem. Het was de maatschappelijke omgang die problematisch was.¹³⁷ Charles gaat vervolgens zo ver te zeggen dat het een mysterie is waarom de wetgever in 1965 een onderscheid heeft ingevoerd tussen heteroseksuele en homoseksuele relaties.¹³⁸ Terecht haalt hij aan dat de parlementaire werken weinig klaarheid scheppen (*supra*, randnr 48), maar de omvattende theorieën die hij in zijn artikel beschrijft en de steun die hij er zelf voor heeft geuit, lijken het mysterie gedeeltelijk op te lossen. Op het moment dat het commissieverslag opgesteld werd, had Charles net zijn jongste artikel geschreven. Er wordt uitdrukkelijk naar verwezen.¹³⁹ Het verslag vermeldt ook expliciet de rol die Charles’ en Massions artikel had gespeeld in de invoering van artikel 372bis en de rol die Charles’ kentering speelde in de depreciatie van de theorie en bijgevolg de problematisering van het wetsartikel.¹⁴⁰

71. Ondanks alle bewegingen in de maatschappij verklaarde het Hof van Cassatie in december 1982 nog dat artikel 372bis van het Strafwetboek geen schending was van artikel 8.1 of 14 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.¹⁴¹ De overheid kon het privéleven reguleren om de openbare orde, de morele gezondheid van jongeren en de goede zeden te beschermen. De wetgever werd dus niet gedwongen door supranationale verplichtingen, een discriminatie in juridische zin was volgens het Hof van Cassatie niet aanwezig.

72. Toch werd het wetsvoorstel ingediend met als doel om het onderscheid tussen homoseksuele en heteroseksuele betrekkingen af te schaffen. Tijdens de commissiebesprekingen zou het gesprek al snel over seksuele handelingsbekwaamheid ‘in het algemeen’ gaan, maar de minister van Justitie vroeg om enkel op de gelijkstelling tussen de twee strafbaarstellingen te focussen.¹⁴²

73. Niet iedereen was voorstander van zo’n gelijkschakeling; de homoseksuele verleidingstheorie bleek nog niet volledig van het toneel verdwenen te zijn. Een commissielid gaf de theorie het voordeel van de twijfel, waardoor artikel 372bis

¹³⁶ R. CHARLES, “Propos sur l’article 372bis du Code pénal (art. 87 de la loi du 8 avril 1965 sur la protection de la jeunesse)”, *RDPC* 1982, 809-835.

¹³⁷ R. CHARLES, “Propos sur l’article 372bis du Code pénal (art. 87 de la loi du 8 avril 1965 sur la protection de la jeunesse)”, *RDPC* 1982, (809) 821.

¹³⁸ R. CHARLES, “Propos sur l’article 372bis du Code pénal (art. 87 de la loi du 8 avril 1965 sur la protection de la jeunesse)”, *RDPC* 1982, (809) 824.

¹³⁹ Verslag (H. SUYKERBUYK) bij het wetsvoorstel tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, derde lid, van het Strafwetboek, *Parl.St.* Kamer 1981-82, nr. 349/5, 2-3 en 7.

¹⁴⁰ Verslag (H. SUYKERBUYK) bij het wetsvoorstel tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, derde lid, van het Strafwetboek, *Parl.St.* Kamer 1981-82, nr. 349/5, 5.

¹⁴¹ Cass. 7 december 1982, *Arr.Cass.* 1982-83, 483.

¹⁴² Verslag (H. SUYKERBUYK) bij het wetsvoorstel tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, derde lid, van het Strafwetboek, *Parl.St.* Kamer 1981-82, nr. 349/5, 2.

van het Strafwetboek zijn wetenschappelijke basis nog hield.¹⁴³ Sommigen voelden de nood om een nieuwe vorm van bescherming in te bouwen om te compenseren dat een bepaling verdwijnt. Een commissielid wou het artikel niet afschaffen, maar het hervormen tot bescherming van jongeren tegen seksuele betrekkingen met personen van hetzelfde geslacht die gezag over hen uitoefenen.¹⁴⁴ Dit zou een bestaande discriminatie echter vervangen door een nieuwe. Daarop stelde CVP-volksvertegenwoordiger André Bourgeois een nieuw amendement voor dat geen onderscheid maakt tussen homoseksuele en heteroseksuele betrekkingen, maar ook gezagsverhoudingen viseert.

74. Uiteindelijk neemt de commissie het laatste amendement aan waardoor seksuele betrekkingen tussen een minderjarige boven de zestien jaar en een persoon die gezag over hem of haar uitoefent, strafbaar wordt gesteld. Ook de opheffing van artikel 372bis werd aangenomen: twaalf leden stemden voor, een lid onthield zich en een lid stemde tegen. Het resultaat is een wetsvoorstel bestaande uit drie artikelen. Artikel één voert de nieuwe strafbaarstelling in verband met gezagsrelaties in, artikel twee heft artikel 372bis van het Strafwetboek op en artikel drie heft het bijhorende artikel 377, derde lid op.¹⁴⁵

75. Op 11 mei 1983 werd het voorstel gestemd in de plenaire vergadering. Daar verwierp een meerderheid het eerste artikel, de nieuwe strafbaarstelling dus. Het was Luc Van den Bossche zelf – indiener van het wetsvoorstel – die het initiatief nam om dat amendement weer uit het wetsvoorstel te halen.¹⁴⁶ Het wetsvoorstel werd teruggezonden naar de commissie. Na een korte bespreking trok Bourgeois zijn amendement in. Wat restte, was een wetsvoorstel bestaande uit twee artikelen die artikel 372bis en 377, derde lid van het Strafwetboek zouden opheffen.¹⁴⁷

76. Op 24 juni 1983 werd het aangepaste wetsvoorstel aangenomen in de plenaire vergadering van de Kamer. De volgende dag werd het overgezonden naar de Senaat. Daar was de dag na de indiening van Van den Bossches wetsvoorstel een heel gelijkaardig voorstel ingediend.¹⁴⁸ Senatoren Irène Pétry en Roger Lallemand hadden het discriminatoire karakter van de bepaling gehemeld en geargumenteed dat de staat zich niet onnodig mocht moeien met het privéleven van zijn burgers. Ze hadden ook een aanbeveling aangehaald van de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa die staten aanspoorde om voor heteroseksuele en homoseksuele betrekkingen dezelfde leeftijdsgrens voor

¹⁴³ Verslag (H. SUYKERBUYK) bij het wetsvoorstel tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, derde lid, van het Strafwetboek, *Parl.St.* Kamer 1981-82, nr. 349/5, 3.

¹⁴⁴ Verslag (H. SUYKERBUYK) bij het wetsvoorstel tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, derde lid, van het Strafwetboek, *Parl.St.* Kamer 1981-82, nr. 349/5, 6.

¹⁴⁵ Verslag (H. SUYKERBUYK) bij het wetsvoorstel tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, derde lid, van het Strafwetboek, *Parl.St.* Kamer 1981-82, nr. 349/5, 14-15.

¹⁴⁶ Amendement (L. VAN DEN BOSSCHE) op het wetsvoorstel tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, derde lid, van het Strafwetboek, *Parl.St.* Kamer 1981-82, nr. 349/6.

¹⁴⁷ Aanvullend verslag (H. SUYKERBUYK) bij het wetsvoorstel tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, derde lid, van het Strafwetboek, *Parl.St.* Kamer 1981-82, nr. 349/9, 1-6.

¹⁴⁸ Voorstel van wet (I. PETRY en L. LALLEMAND) houdende opheffing van de artikelen 372bis en 377, §3, van het Strafwetboek, *Parl.St.* Senaat 1981-82, nr. 288/1.

seksuele handelingsbekwaamheid te hanteren.¹⁴⁹ Uiteindelijk kwam van dit voorstel niets in huis. Meer nog, het wetsvoorstel van Van den Bossche zou heel lang geblokkeerd worden in de Senaat.

77. Dat de goedkeuring zo lang op zich liet wachten werd verklaard door het langdurig stilzitten van Etienne Cooreman, senator voor de Christelijke Volkspartij en voorzitter van de commissie voor Justitie.¹⁵⁰ Hij plaatste het voorstel gedurende twee jaren niet op de agenda, waardoor het artikel van kracht bleef. De progressieve holebigroepering *Roze Aktiefrent* ging in december 1984 in zijn thuisstad protesteren tegen het verdragingsmanoeuvre. Op 6 juni 1985 keurde de Senaat het voorstel dan eindelijk goed. De wet werd gepubliceerd op 8 augustus 1985.¹⁵¹ Met die afschaffing sloot de Belgische wetgever weer aan bij de oorspronkelijke, liberale opvatting over seksueel strafrecht (*supra*, randnr. 12). Het recht zou niet langer over de moraliteit van homoseksualiteit oordelen. Holebigroeperingen hadden jaren naar deze wet toegeleefd, maar toch werd het een viering in mineur.¹⁵² De aids-epidemie woedde volop en ook de economische crisis verstoorde de werking van de groeperingen.¹⁵³

Conclusie

78. Dat homoseksualiteit uit de sfeer van het strafrecht is verdwenen na de Franse Revolutie, was deels onder invloed van liberale verlichtingsdenkers. Maar pragmatische redenen speelden ook een rol: men vreesde met strafbepalingen mensen te inspireren. Daar is in feite al een sprankje verleidingstheorie zichtbaar, in die zin dat homoseksualiteit toen ook (deels) beschouwd werd als iets wat extern geïnspireerd was. De Rodes rapport zet die ‘zuijcultuur’ verder en maakte de verleidingstheorie expliciet door over ‘*séducteurs*’ te spreken. Uiteindelijk was een bijzondere samenloop van omstandigheden nodig om de verleidingstheorie toe te laten de wetgeving te beïnvloeden: de aan het einde van de negentiende eeuw groeiende ongerustheid over de moraliteit onder de bevolking, en in het bijzonder onder de jeugd. Tegelijkertijd werd de functie van het strafrecht omvattender en socialer ingevuld. Die beide tendensen werden versterkt door de Wereldoorlogen, waarop een internationale convergentie richting het Frans-Deens model volgde. In die context bloeide de homoseksuele verleidingstheorie, die in het midden van de twintigste eeuw in de rechtsleer en medische tijdschriften opdook.

¹⁴⁹ Art. 7.2 Aanbeveling 924 van de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa aan het comité van Ministers met betrekking tot discriminatie tegen homoseksuelen ‘Discrimination against homosexuals’ (1 oktober 1981).

¹⁵⁰ P. BORGHS, *Holebipioniers. Een geschiedenis van de holebi- en transgenderbeweging in Vlaanderen*, Antwerpen, 't Verschil, 2015, 155.

¹⁵¹ Wet 18 juni 1985 tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, derde lid van het Strafwetboek, BS 8 augustus 1985.

¹⁵² P. BORGHS, *Holebipioniers. Een geschiedenis van de holebi- en transgenderbeweging in Vlaanderen*, Antwerpen, 't Verschil, 2015, 136-147 en 155.

¹⁵³ P. BORGHS, “The Gay and Lesbian Movement in Belgium from the 1950s to the Present”, *A Journal in GLBTQ Worldmaking* 2016, afl. 3, (29) 47-48.

79. Van de rechtsleer was het maar een kleine stap naar wetsvoorstellen. Uiteindelijk wordt artikel 372bis in het Strafwetboek ingeschreven via Terwagnes mondelinge amendement aan een omvangrijk wetsontwerp. Volgens de parlementaire stukken werd er een grondig onderzoek naar gedaan, maar andere bronnen spreken van een overhaaste beslissing. Bijgevolg is het onduidelijk of een meerderheid van het Parlement echt overtuigd was van de theorie. Hoeveel parlementsleden steunden Terwagnes amendement vanuit overtuiging, wie onder hen bracht het onderwerp liever niet ter sprake en wie aanvaardde het artikel in het kader van een groter compromis? Ideologie was niet de enige drijfveer, net zoals dat ten tijde van de napoleontische codificering ook niet zo was. Toch moet de verleidingstheorie wel degelijk een rol hebben gespeeld. Dat blijkt uit het publiek *discours*, maar ook uit het weinige protest tegen de bepaling. Naast een enkele poging in de Senaat om het onderscheid tussen homoseksuele en heteroseksuele relaties op te heffen, was er amper verzet tegen de invoering van het artikel.

80. Hoewel het artikel politiek subtiel was doorgevoerd, bleef het niet onopgemerkt onder holebigroeperingen. Ze kanten zich tegen de heersende beeldvorming over homoseksualiteit en kregen de steun van de toenmalige wetenschappelijke consensus. Eigenlijk was de verleidingstheorie al achterhaald op het moment dat de wet in werking trad.¹⁵⁴ Er komt dan ook snel veel kritiek op het nieuwe wetsartikel. Toch verliep de afschaffing niet van een leien dakje. Terwijl sommigen de wet geruisloos wilden laten aanpassen, trokken anderen de straten op om de afschaffing van artikel 372bis van het Strafwetboek te eisen. Het eerste wetsvoorstel tot afschaffing van het artikel strandde. De tweede poging werd lang geblokkeerd in de Senaat. Uiteindelijk verdween het artikel, twintig jaar nadat het was ingevoerd en lang nadat de verleidingstheorie haar (wetenschappelijke) geloofwaardigheid had verloren.

81. Uit dit onderzoek blijkt niet enkel dat maatschappelijke factoren een invloed hadden op het gewicht dat de verleidingstheorie kreeg toebedeeld, maar ook dat naast die theorie politieke overwegingen een cruciale invloed uitoefenden op het wetgevingsproces. Al tijdens de Franse Revolutie speelde politiek pragmatisme een cruciale rol. Taboes werden lange tijd uit de weg gegaan, tijdens de invoering van artikel 372bis van het Strafwetboek werden compromissen gesloten en ten tijde van de afschaffing werd de strategie om een subtiele verandering door te voeren doorkruist door activisme. Bijgevolg wezen ingrijpende wetswijzigingen niet per se op een volledige ommezwaai in de maatschappelijke mentaliteit. Wel kreeg een ander idee de overhand, of leende de politieke situatie zich beter tot wetswijzigingen. Hierdoor hinkte de invoering en afschaffing van artikel 372bis van het Strafwetboek achter op de maatschappelijke visies.

82. Wat nog verder onderzocht kan worden is de rechtspraak rond artikel 372bis van het Strafwetboek, al zal dat niet vanzelfsprekend zijn aangezien er geen afzonderlijke statistieken over het artikel zijn bijgehouden. Enkel cijfers over de ruimere categorie van aanranding van de eerbaarheid en verkrachting

¹⁵⁴ P. BORGHS, "The Gay and Lesbian Movement in Belgium from the 1950s to the Present", *A Journal in GLBTQ Worldmaking* 2016, afl. 3, (29) 33.

zijn gekend.¹⁵⁵ Wel staat vast dat het artikel frequent werd aangewend in de praktijk.¹⁵⁶ Na de afschaffing van artikel 372bis van het Strafwetboek werd geschreven dat *'honderden mensen op grond van deze stralbepalingen in de gevangenissen werden gestopt, in een rijksgesticht geplaatst, ontzet werden uit hun rechten of met tuchtstraffen werden bedreigd'*.¹⁵⁷ Vandaar: een wetsbepaling die verdere aandacht en verder onderzoek waard is.

¹⁵⁵ J. DE WIT en N. VERBEKE, "Ecce Homo. Een lijdensweg van discriminaties" in J. DE WIT, K. VAN EEGHEM en Y. JANSEN, *Heerlijk. Over mannelijke homoseksualiteit*, Leuven, Kritak, (120) 125.

¹⁵⁶ Wetsvoorstel (L. VAN DEN BOSSCHE) tot opheffing van de artikelen 372bis en 377, derde lid van het Strafwetboek, *Parl.St. Kamer* 1981-82, nr. 349/1, 4.

¹⁵⁷ A. VANDEPLAS, "Naar homoseksuele vrijheid", *RW* 1985-86, (281) 281.